

SPECTRUM. CERCETĂRI SOCIALE DESPRE ROMI

SPECTRUM. CERCETĂRI SOCIALE DESPRE ROMI

Editori: Toma Stefánia – Fosztó László

EDITURA
INSTITUTULUI PENTRU
STUDIEREA PROBLEMELOR
MINORITĂȚILOR NAȚIONALE

KRITERION

Cluj-Napoca, 2011

Titlu: *Spectrum. Cercetări sociale despre romi*

Editori: Toma Stefánia – Fosztó László

Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale
Editura Kriterion

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Spectrum : cercetări sociale despre romi / ed.: Toma Stefánia,
Fosztó László. – Cluj Napoca : Editura Institutului pentru Studierea
Problemelor Minorităților Naționale : Kriterion, 2010
Bibliogr.
ISBN 978-606-92512-9-4 ; ISBN 978-973-26-1021-3

I. Toma, Stefánia (ed.)

II. Fosztó, László (ed.)

323.1(=214.58)(498)

Coordonator serie: Horváth István, Jakab Albert Zsolt

Lector: Gabriel Troc

Traduceri: Nastasă-Kovács Annamária, Rigán Loránd, Adrian Schiop

Corectură: Anca Lucia Sârbu

Design: Könczey Elemér

Tehnoredactare: Sütő Ferenc

Tipar: IDEA și GLORIA Cluj

© Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale

Opiniile exprimate în textul de față aparțin autorilor și ele nu reflectă în mod obligatoriu
punctul de vedere al ISPMN și al Guvernului României.

Cuprins

Paradigme și discipline în spectrul cercetărilor sociale despre romii din România (FOSZTÓ László – TOMA Stefánia)	7
Petre MATEI Romii în perioada interbelică. Percepții naționaliste	15
George DAMIAN Meserii și ocupații ale țiganilor transilvăneni. Călăii, temnicerii și hingherii orașului Brașov între secolele XVI–XVIII	41
LADÁNYI János – VIRÁG Tünde Schimbarea formelor de segregare rezidențială socială și etnică în perioada tranziției la economia de piață din Ungaria	61
DURST Judit „Cred că sunt țigani... cu atâția copii...” Etnicitate și reproducere	91
TOMA Stefánia Cercurile incluziunii. Aspecte ale educației copiilor romi în România	127
Cristina RAȚ Incluziune adversă. Prestații sociale și persistența sărăciei în rândul romilor din România	159
VINCZE Enikő Identificarea etnică și poziția socioeconomică a romilor dintr-un context urban	181

Florin MOISA

Provocarea includerii sociale a romilor.
Sărăcie sau abordare bazată pe discriminare? 207

Óscar LÓPEZ-CATALÁN – Meritxell SÀEZ-SELLARÉS

Mobilitate forțată, poziții marginale și accesul la drepturile
fundamentale. Migranții romi și politicile locale
din Zona Metropolitană Barcelona 231

Margaret H. BEISSINGER

Schimbarea identităților în România postcomunistă:
convertirea la penticostalism în rândurile lăutarilor romi 267

Cătălina TESĂR

„Țigan bun tradițional” în România, cerșetor de-etnicizat
în străinătate. Politici ale re-prezentării publice
și etica muncii la romii cortorari 281

SZABÓ Á. Töhötöm

De la resursele locale la cele externe:
etnicitate și strategii economice într-un sat din Transilvania 313

PETI Lehel

Prezentarea unor diferențe culturale existente
în conviețuirea dintre romi și maghiari
într-o așezare de pe Valea Târnavei Mici 343

KINDA István

Mobilitate socială și linii de forță ale economiei
în viața romilor cărămidari 367

În loc de concluzii: nota lectorului (Gabriel TROC) 385

Abstracts 389

Lista autorilor 396

Paradigme și discipline în spectrul cercetărilor sociale despre romii din România

Introducere

Acest volum conține majoritatea lucrărilor prezentate la conferința intitulată *Două decade de cercetări despre romii din România (1989–2009)* organizată de Institutul pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale împreună cu Departamentul pentru Relații Interetnice, Agenția Națională pentru Romi și Universitatea „Babeș–Bolyai” din Cluj-Napoca în octombrie 2009. Din diverse motive nu am putut să includem toate lucrările prezentate, în schimb apar patru studii care nu au fost prezentate în cadrul conferinței, deși doi dintre autori au participat.

Conferința și-a propus obiectivul ambițios de a aduna, evalua și sintetiza cercetările în domeniul studiilor despre comunități de romi din România și a problemelor cu care s-au confruntat acestea pe parcursul ultimilor douăzeci de ani. Deși acest obiectiv a fost îndeplinit numai parțial, rezultatele lucrărilor conferinței arată că studiile despre romi din România sunt un domeniu academic bogat și în creștere continuă.

Am ales *Spectrum* ca titlu pentru acest volum pentru că studiile adunate aici arată culorile multiple ale abordărilor, dar și multitudinea situațiilor prezentate în aceste studii. Prisma analitică prin care acest spectru este filtrat este cea a disciplinelor științelor sociale: istorie, sociologie și antropologie socio-culturală/etnologie. Metafora spectrului optic ne ajută totodată să înțelegem că, chiar dacă uneori noi percepem culorile ca fiind distincte, ele fac parte dintr-un continuum, deci analiza socială poate fi și trebuie rafinată în continuare pentru a descoperi nuanțele din universul nostru social. În același scop, pentru a cuprinde cât mai mult diversitatea existentă, cercetările de teren și de arhivă trebuie să fie extinse pe arii noi. Majoritatea studiilor incluse aici sunt bazate pe cercetări făcute în România, dar pentru a lărgi perspectiva metodologică a volumului și pentru a deschide noi posibilități de comparație, am inclus și două studii despre comunități din Ungaria. Majoritatea autorilor sunt tineri cercetători, unii dintre ei apar pentru prima dată în fața cititorilor români. În volum sunt prezenți și oameni de știință din Europa și din Statele Unite, consacrați în domeniul studiilor despre romi, care credem că sunt prea puțin cunoscuți în România.

Structura acestui capitol introductiv este următoarea: în secțiunea următoare vom detalia câteva caracteristici ale disciplinelor și ale abordărilor paradigmatică în studiile despre romi, după care prezentăm structura volumului.

Disciplinele și paradigmele de cercetare

Dacă răsfoim volumele mai vechi ale celor mai importante reviste dedicate studiilor despre romi (*Journal of the Gypsy Lore Society*, redenumit *Romani Studies* după 2000, sau revista *Études Tsiganes*) putem observa dominația studiilor lingvistice, istorice și de etnologie/antropologie. Recent, această tendiță s-a schimbat treptat, prin publicarea unor studii de sociologie, analiză media și istoria literaturii sau de științe politice, însă acest fenomen nu schimbă faptul că miezul canonic ale studiilor despre romi a fost construit de aceste discipline socioumane tradiționale. De aceea și paradigmele dominante provin din aceste discipline; deci pozitivismul istoric, difuzionismul cultural și ideea continuității lingvistice au format bazele teoretice ale acestor studii clasice.

Similar cu literatura internațională, studiile despre romi pe teritoriul României de azi au pornit prin analize istorice, etnologice și lingvistice (Kogălniceanu 1937, Wliskoek 2000 [1890]). Temele principale și abordările acestei paradigme s-au dovedit productive până pe la mijlocul secolului XX (vezi Potra 2001 [1939]; Chelcea 1944a, 1944b). Deși a apărut un studiu care putea porni dezbateră istoriografică asupra originii instituției robiei (Panaiteșcu 1941) și o potențială schimbare spre o paradigmă mai dinamică de istorie economică și socială, această dezbateră însă nu a fost inițiată atunci.

Astfel, dezbateră despre originea și rolul economic a robiei romilor din Moldova și din Țara Românească rămâne până în prezent importantă și poate să inspire în continuare cercetări în acest domeniu (cf. Achim 1998: 31–34, Anăstăsoaie 2003, Beck 1998, Gheorghe 1983).

În urma celui de-al Doilea Război Mondial o mare parte a romilor din România au avut parte de o soartă tragică. Detaliile evenimentelor sunt prea puțin cunoscute. Cercetările recente au produs o serie de studii și de colecții de documente care tratează problema holocaustului romilor (Achim 2004, Ioanid 2000, Ionescu 2000, Matei 2001, Kelso 1999, Nastasă–Varga 2001). Acea perioadă istorică și problemele legate de evenimentele petrecute atunci este și va rămâne al doilea punct de dezbateră în istoriografia studiilor despre romii din România.

Volumul nostru conține două studii semnate de istorici (Petre Matei și George Damian) care aduc nuanțe noi pe paleta studiilor de istoria romilor și a percepțiilor asupra acestei populații de către societatea majoritară. Pe de o parte,

Damian propune o discuție despre forme istorice de marginalitate socială, dar și de incluziune economică din secolele XVI–XVIII într-un oraș ardelean, iar Matei analizează perioada interbelică din secolul XX, când romii nu erau percepuți ca populație țintă pentru naționalismul românesc, un fapt paradoxal dacă luăm în considerare soarta romilor sub regimul Antonescu, dar și în contrast cu situația actuală. Aceste studii nuantează discuțiile despre poziția romilor în principatele române în perioada premodernă, dar și „preistoria” holocaustului.

După sfârșitul războiului și instaurarea regimului comunist cercetarea asupra romilor s-a diminuat, chiar dacă nu a dispărut în totalitate. Există doar puține cazuri notabile, de exemplu publicațiile lui Nicolae Gheorghe (1983, 1985), și ale câtorva cercetători străini, cum ar fi Margaret Beissinger sau Sam Beck (amândoi din SUA), care au făcut cercetare de teren și au publicat rezultatele sub forma unor studii (Beck 1984, 1989; Beissinger 1988) și a unei monografii (Beissinger 1991) în perioada regimului socialist, dar și după căderea acestuia (Beck 1993; Beissinger 2001, 2005).

Un segment aparte de literatură pe această temă a fost produsă de folcloriști și muzicologi care au cules materiale de la romii din România și le-au publicat în perioada socialistă târzie ca parte integrantă a folclorului populațiilor majoritare (pentru o perspectivă asupra literaturii produse în această perioadă, vezi Pozsony 2001). Multe dintre aceste publicații erau axate pe identificarea formelor și a motivelor „autentice” din materialele culese.

După căderea regimului socialist cercetările asupra romilor s-au diversificat. Ca o continuare a cercetărilor etnologice, mai multe monografii de antropologie socio-culturală au fost publicate de cercetători străini (Engebrigtsen 2007, Ries 2007) sau locali (Fosztó 2009), și o serie de volume de studii de comunitate au fost editate (de exemplu: Bodó 2002; Ilyés–Pozsony 2007; Kiss–Fosztó–Fleck 2009; Pozsony–Anghel 1999). O caracteristică comună a abordărilor mai recente este că autorii nu mai insistă asupra „autenticității culturale” sau a „tradițiilor” observabile în rândul romilor, se orientează mai degrabă spre analiza relațiilor romi-majoritari și a dinamicii sociale și culturale generate de aceste relații. Studiile antropologice publicate în acest volum se integrează în această orientare.

De exemplu, volumul cuprinde un studiu recent semnat de Margaret H. Beissinger despre schimbările culturale și muzicale în urma convertirii religioase a romilor la penticostalism Szabó Á. Töhötöm, Kinda István și Peti Lehel prezintă schimbările recente în relația interetnică dintre maghiari și romi dintr-un sat, în urma transformărilor economice. Strategiile economice contemporane și fenomene recente precum efectele migrației sunt analizate de Óscar López-Catalán și Meritxell Sàez-Sellarés, Cătălina Tesăr și Kinda István.

După 1998 au apărut studiile bazate pe anchete sociologice (de tip survey), dar totodată a înflorit și o abundentă „literatură a rapoartelor”, adesea

de o calitate științifică inferioară. Provocarea metodologică majoră întâlnită de acest tip de cercetare este definirea populației rome (de exemplu autoidentificare versus identificare de către operatorii de teren/expertii locali) și folosirea variabilelor legate de etnicitate în analizele statistice. O discuție metodologică a fost lansată de Szelényi Iván și Ladányi János pe marginea unei cercetări comparative care s-a desfășurat în șase țări est-europene (vezi Emigh-Szelényi 2001; Szelényi–Ladányi 2001, 2006).

La rândul lor, diferitele instituții din România, cum ar fi ICCV – Institutul de Cercetare a Calității Vieții al Academiei Române (Zamfir–Zamfir 1993; Zamfir–Preda 2002), OSI – Fundația Soros din România (Bădescu *et al.* 2007) sau SPER – Stop Prejudcăților despre Etnia Romă, finanțată din fonduri PHARE (Fleck–Rughiniș 2008), au elaborat anchete bazate pe eșantion reprezentativ la nivel național. Aceste cercetări au pus bazele unor discuții critice și despre cercetările din România, iar Cosima Rughiniș a publicat recent două articole (Rughiniș 2010a, 2010b) care pot iniția această discuție. Volumul nostru conține două studii empirice elaborate de cercetători din Ungaria, unde dezbaterile despre probleme legate de metodologia cantitativă au dominat cercetarea despre romi de la începutul anilor 2000.

În acest volum Ladányi János, Virág Tünde și Durst Judit ne oferă studii exemplare pentru a vedea cum se poate face cercetare sociologică fără a cădea în capcana „realismului statistic” și deschide discuțiile sterile despre „care este numărul real a romilor?”. Aceste studii recente tratează cu precauție „variabila etnică” și au deplasat accentul cercetărilor înspre formele diverse de incluziune și excluziune ale societății noastre, precum și înspre mecanismele dominante ale categorizării sociale și etnice.

Dezbaterile despre politicile de integrare a romilor sunt și ele prezente în volum din perspective critice. Studiile scrise de Florin Moisa și Cristina Raț abordează discuțiile despre incluziunea romilor prin politicile sociale și totodată limitele acestor abordări. Politicile și practicile educaționale vizând romii sunt analizate în context urban și rural de Vincze Enikő și Toma Stefánia, observându-se că, în pofida dezvoltării politicilor educaționale, diferiți alți factori de ordin socioeconomic sau chiar apartenența etnică influențează accesul la educația școlară și contribuie la reproducerea inegalităților sociale.

Așadar, pe lângă diversitatea abordărilor disciplinare, volumul cuprinde și o listă bogată de fenomene noi care apar în rândul romilor, precum și în discuțiile legate de problemele acestor comunități: noi procese economice și sociale, migrația, mișcările de revitalizare religioasă, proiectele politicilor publice și educaționale și efectele lor în comunități.

Despre volum

În structura volumului am grupat împreună studiile care provin din aceeași disciplină academică: primele două studii sunt scrise de istorici, după care urmează studii sociologice, demografice și de antropologie socio-culturală. Totodată analizele oferite de acest volum pornesc de la probleme generale, trec prin contextele particulare și ajung la studierea unor comunități concrete spre finalul volumului. În loc de concluzii, volumul include notele oferite de Gabriel Troc, care a acceptat să fie lectorul de specialitate al studiilor.

Volumul nu ar fi fost posibil fără contribuția și suportul tuturor colegilor de la Institutul pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale, începând de la organizarea conferinței din 2009 până la traducerea textelor și redactarea volumului în forma finală. Le datorăm sincere mulțumiri și autorilor, care au avut răbdarea și perseverența să ne fie alături în procesul de alcătuire a volumului.

În final, cititorul este invitat să parcurgă aceste studii cu ochi deschiși și critici. Credem că volumul va atinge scopul propus dacă cei ce parcurg aceste studii vor avea la final un ochi mai antrenat la nuanțele sociale, dar poate și mai critic față de analize cu un spectru îngust, sau monocromatic.

FOSZTÓ László – TOMA Stefánia

Bibliografie

ACHIM, Viorel

1998 *Țiganii în istoria României*. Editura Enciclopedică, București.

ACHIM, Viorel (ed.)

2004 *Documente privind deportarea țiganilor în Transnistria*. Editura Enciclopedică, București.

ANĂSTĂSOAIE, Viorel-Marian

2003 Roma/Gypsies in the History of Romania: an old challenge for Romanian historiography. *Romanian Journal of Society and Politics* 3. (1) 262–274.

BĂDESCU, Gabriel – GRIGORAȘ, Vlad – RUGHINIȘ, Cosima – VOICU, Mălina – VOICU, Ovidiu

2007 *Roma Inclusion Barometer*. Open Society Foundation, București.

BARANY Zoltán

2002 *The East European Gypsies. Regime Change, Marginality and Ethnopolitics*. Cambridge University Press, Cambridge.

BECK, Sam

1984 Ethnicity, Class, and Public Policy: Țigani/Gypsies in Socialist Romania. In: SHANGRILADZE, Kot K. – TOWNSEND, Erica W. (eds.): *Papers for the V. Congress of Southeast European Studies, Belgrade. September 1984*. Slavica Publishers, Columbus, 19–38.

1989 The Origins of Gypsy Slavery in Romania. *Dialectical Anthropology* 14. 53–61.

1993 Racism and the Formation of a Romani Ethnic Leader. In: MARCUS, George (ed.): *Perilous States: Conversations on Culture, Politics and Nation*. The University of Chicago Press, Chicago–London, 165–186.

BEISSINGER, Margaret H.

1988 Text and Music in Romanian Oral Epic. *Oral Tradition* 3. (3) 294–314.

1991 *The Art of the Lăutar: The Epic Tradition of Romania*. Garland Publishing, New York–London.

2001 Occupation and Ethnicity. Constructing Identity among Professional Romani (Gypsy) Musicians in Romania. *Slavic Review* 60. (1) 24–49.

2005 Romani (Gypsy) Music-Making at Weddings in Post-Communist Romania: Political Transitions and Cultural Adaptations. *Folklorica* 10. (1) 39–51.

BERTA Péter

2007 Ethnicisation of value – the value of ethnicity: The prestige-item economy as a performance of ethnic identity among the Gabors of Transylvania (Rumania). *Romani Studies* 5. 17. (1) 31–65.

BODÓ Julianna (coord.)

2002 *Helykeresők? Roma lakosság a Székelyföldön*. KAM–Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda.

CHELCEA, Ion

1944a *Rudarii. Contribuție la o enigmă etnografică*. Casa Școalelor, București.

1944b *Țigani din România. Monografie etnografică*. Editura Institutului Central de Statistică, București.

EMIGH, Rebecca Jean – SZELÉNYI Iván (coord.)

2001 *Poverty, Ethnicity, and Gender in Eastern Europe during the Market Transition*. Westport, CT Praeger.

ENGBRIGSTEN, Ada

2007 *Exploring Gypsiness: Power, Exchange and Interdependence in a Transylvanian Village*. Berghahn Books, Oxford–New York.

FRASER, Angus

1995 [1992] *The Gypsies*. Blackwell, Oxford.

1999 *Țigani*. Editura Humanitas, București.

FOSZTÓ László

2009 *Ritual Revitalization after Socialism. Community, Personhood, and Conversion among Roma in a Transylvanian Village*. LIT, Berlin.

GHEORGHE, Nicolae

1983 Origins of Roma's Slavery in the Romanian Principalities. *Roma* 7. (1) 12–27.

1985 Roma Cultural Festival in Romania. *Roma* 9. (2) 36–38.

1991 Roma-Gypsy Ethnicity in Eastern Europe. *Social Research* 58. (4) 879–844.

ILYÉS Sándor – POZSONY Ferenc (coord.)

2007 *Lokalitások, határok, találkozások. Tanulmányok erdélyi cigány közösségekről. A Kriza János Néprajzi Társaság Évkönyve 15*. Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár.

IOANID, Radu

2000 *The Holocaust in Romania. The Destruction of Jews and Gypsies Under the Antonescu Regime, 1940–1944*. Ivan R. Dee, Chicago.

IONESCU, Vasile (coord.)

2000 *Deportarea romilor în Transnistria. De la Auschwitz la Bug*. Editura Centrului Rromilor pentru Politici Publice „Aven amentza”, București.

KELSO, Michele

1999 Gypsy deportations from Romania to Transnistria 1942–44. In: KENRICK, Donald (ed.): *In the shadow of the Swastika. The Gypsies during the Second World War*. University of Hertfordshire Press, Hatfield, 95–130.

KOGĂLNICEANU, Mihail

1837 *Esquisse sur l'histoire, les moeurs et la langue des Cigains connus en France sous le nom de Bohémiens*. Berlin.

LADÁNYI János – SZELÉNYI Iván

2001 The Social Construction of Roma Ethnicity in Bulgaria, Romania and Hungary During the Market Transition. *Review of Sociology* 7. (2) 79–89.

2006 *Patterns of Exclusion: Constructing Gypsy Ethnicity and the Making of an Underclass in Transitional Societies of Europe*. (East European Monographs) Boulder, CO.

MATEI, Petre (coord.)

2001 *Deportarea rromilor în Transnistria. Documente de arhivă*. Editura Centrului Rromilor pentru Politici Publice „Aven Amentza”, București.

MATRAS, Yaron

2002 *Romani: A Linguistic Introduction*. Cambridge University Press, Cambridge.

NASTASĂ, Lucian – VARGA Andrea (coord.)

2001 *Minorități etnoculturale. Mărturii documentare. Țigani din România (1919–1944)*. Ethnocultural Diversity Center, Cluj-Napoca.

- POTRA, George
2001 [1939] *Contribuțiuni la istoricul țiganilor din România*. Curtea Veche, București.
- PANAITESCU, P. N.
1941 The Gypsies in Wallachia and Moldavia: A Chapter of Economic History. *Journal of the Gypsy Lore Society* 3. (15) 58–72.
- POZSONY Ferenc
2001 The Achievements and Tasks of Gypsy Research in Transylvania. In: BÓDI Zsuzsanna (szerk.): *Cigány néprajzi kutatások Közép- és Kelet-Európában. Gypsy Ethnographical Research in Central and Eastern Europe*. (Cigány Néprajzi Tanulmányok, 10.) Magyar Néprajzi Társaság, Budapest, 16–32.
- POZSONY Ferenc – ANGHEL, Remus Gabriel (coord.)
1999 *Modele de conviețuire în Ardeal. Zăbala*. Asociația Etnografică Kriza János, Cluj-Napoca.
- RIES, Johannes
2007 *Welten Wanderer. Über die kulturelle Soveränität siebenbürgischer Zigeuner und den Einfluss des Pfingstchristentums*. Ergon Verlag, Würzburg.
- RUGHINIȘ, Cosima
2010a The forest behind the bar charts: bridging quantitative and qualitative research on Roma/Țigani in contemporary Romania. *Patterns of Prejudice* 44. (4) 337–367.
2010b Quantitative tales of ethnic differentiation: measuring and using Roma/Gypsy ethnicity in statistical analyses. *Ethnic and Racial Studies* 34. (4) 594–619.
- ZAMFIR, Cătălin – PREDĂ, Marian (coord.)
2002 *Romii în România*. Editura Expert, București.
- ZAMFIR, Elena – ZAMFIR, Cătălin (coord.)
1993 *Țiganiii între ignorare și îngrijorare*. Editura Alternative, București.
- WLISLOCKI, Heinrich von
1890 *Von wandernden Zigeunervolke. Bilder aus dem Leben der Sibenbürger Zigeuner. Geschichtliches, Etnologisches, Sprache und Poesie*. Hamburg.
2000 *Despre poporul nomad al rromilor. Imagini din viața rromilor din Transilvania*. Editura Atlas, București.

Abstracts

Petre MATEI **Roma During the Interwar Period.** **Nationalist Perspectives**

This article proposes to present the way Roma were perceived in interwar Romania. As we are especially interested in the perspective of the Romanian nationalist elite, we will try to identify the position Roma occupied among other national minorities in Romania trying also to find similarities – if there are any – with the Jewish population in interwar Romania. As it is wrong to reduce the very different attitudes towards the Gypsies to only a (reified) perception: the Romanians about Gypsies, the attitudes which were selected are important for explaining the deportations. The different Gypsy images are explained by the fact that the Gypsies were not regarded by the Romanian elites as a national danger as it is the case today.

George DAMIAN **Professions and Occupations of Transylvanian** **Gypsies. Executioners, Gaolers and flayers in Braşov** **city between 16–18th centuries**

This article tries to offer an inventory of some of the occupations of the Gypsies living in the city of Braşov between the 16th and 18th century, as they were presented in the historical documents of that period. I will present only the Gypsy executioners, gaolers and flayers in Braşov, professions which were considered as impure. According to the mentality of the 16–18th century persons who were executioners, gaolers and flayers were considered outsiders of the society as they were able to contaminate through a simple touch. In Transylvania only the Gypsies practiced these dirty occupations and the study of these practices would offer some explanations of the marginality of the Gypsy population.

LADÁNYI János – VIRÁG Tünde

Change of Social and Ethnic Residential Segregation during Market Transition in Hungary

Residential segregation increased in Budapest during the market transition period. A considerable number of high social status families moved to suburbs. The condition of the slum belt that surrounded the inner city deteriorated rapidly. Roma people in long-term unemployment and exclusion moved into that slum in large numbers until about the beginning of this decade. Consequently, Budapest became divided into two parts. Neighborhoods where the beneficiaries of transition lived became similar to middle-class quarters of cities in Western Europe, while those inhabited by the losers of the post-Communist transition became similar to slums in the Third World. Nowadays the pattern of ethnic ghettoization in Budapest is in rapid change. The ethnic ghetto of the inner Pest side is being fragmented and replaced by a higher number of scattered but more homogeneous ethnic ghettos. Many Roma and non-Roma people in long-term poverty are pushed out from Budapest. As a result parts of or entire villages are ghettoized in increasing numbers, in fact, region-sized areas of the country have become ghettoized. The spatial segregation of the poorest and most excluded parts of the population cannot be analyzed in the context of conventional geographical inequalities within Budapest or conventional differences between urban and rural areas any more. These structural advantages and disadvantages can only be discussed in the context of Hungary's entire settlement system.

DURST Judit

„I think they are Gypsies... with so many kids...”

Ethnicity and Reproduction

This paper addresses the question of ‘what is behind the differential fertility behaviors of the ethnic/minority groups?’ In this effort it focuses on three inter-related issues. First, it demonstrates the difficulties of the categorization of the different minority “group” members in the particular demographic data collections (eg. census, household surveys) and the consequences of this “struggle for classification” for the demographic findings of the researches using the constructed ethnic categories. Then it reviews briefly the different explanations for the “ethnic fertility differentials”, among others the “minority status hypothesis”. Last but not least it tries to demonstrate the use of “anthropological demography” in better

understanding the reproductive strategies of the Roma in Hungary, drawing upon on the author's ethnographic fieldworks carried out in different Gypsy communities. One of this paper's main theses is that by doing micro demographic studies one doesn't find "ethnic fertility differentials" in all cases. The paper also argues that ethnicity, at least in the case of the Roma in Europe, cannot be taken as simple as a "culture alike variable", or as a set of "cultural practices"; indeed, it's much worth to see it as a "relational variable" which is deeply embedded in the particular social context surrounding the observed ethnic "groups".

TOMA Stefânia

Circles of Inclusion. Multiple Facets of the Education of Roma Children in Rural Romania

The present article is intended to be a picture of the Romanian educational system in multiethnic rural schools subjects of continuous educational reforms which had no significant effect improving the situation of the Roma. First, a few aspects of the education of minorities and particularly the Roma are presented, showing that there are strong interferences between the socio-economic position and level of education. Then, through the case of (de)segregation policies, grounded with a deeper case study on integrated education in a multiethnic village, I would like to exemplify that a mechanical implementation of otherwise well-defined educational policies and strategies for the Roma, there is a long and hard way towards their effective implementation.

Cristina RAȚ

Unfavorable Inclusion. Welfare Transfers and Poverty among the Romanian Roma

The persistence of social and economic deprivation ought to be analysed in relation to the ways in which social policies tackle, uphold or reinforce the "unfavourable inclusion" or „disempowering inclusion" of the poor. This paper argues that, in the case of Romanian Roma, the inefficiency of state social protection allowed the deepening of social cleavages. The recurrent public discourse on the "deserving" and "undeserving" beneficiaries of social protection often draws the division along "ethnic" lines: "the Gypsies" are seen as abusers of welfare, and expectations for state action for "the truly disadvantaged" Roma

contain an inherent dimension of exercising social control upon “the Gypsies”. Given the strong negative prejudices, the blame for the perpetuation of poverty and alleged “welfare dependency” often falls on the poor themselves, without disclosing the inadequacy of state support.

VINCZE Enikő

Ethnic Identification and Socio-economic Position of Roma in Urban Context

The article discusses about factors and motivations of school performances, and analyses the latter from the point of view of several actors and structural elements. It identifies factors of home (like the impact of socioeconomic conditions on schooling and ideas about the importance of schooling nurtured within the studied ‘Roma community’), and presents students’ school experiences. It also describes how students’ experiences of belonging or those of being othered are under the influence of the marginal situation in which they live, but it also describes their particular practices and experiences of ethnic othering in schools. In addition, it is given a hint about the sense of differentiation and processes of ethnic othering, about identities and identity strategies sustained and practiced within the studied ‘Roma community’, the hybridity of identity strategies and ambiguities of self-perception; strategies of separation backed up by a positive self-perception; negative self-perception and the strategy of assimilation.

Florin MOISA

The Challenge of Social Inclusion of Roma. Poverty or Discrimination Approach?

Ten years from the adoption of the first public policy for Roma, the Romanian society went through significant changes, including the membership to European Union. The approach of the Romanian power structure towards Roma issue did not change during the decade, the majority of policy documents referred to the Roma as being a social problem and the measures to be taken is associated to poverty alleviation. More recently, starting 2005, the social inclusion concept gathered the attention of government and official documents adopted are elaborated around combating social exclusion, which means, again, in majority of cases, poverty alleviation. There is an

interesting evolution of the Roma movement in this respect. If in nineties and beginning of 2000 the antidiscrimination perspective prevailed, the failure of public policies moved the attention to other concepts, such as social inclusion. Modernization and taking responsibility for its own faith are new approaches of the Roma movement which still need to be put into practice.

Óscar LÓPEZ-CATALÁN – Meritxell SÀEZ-SELLARÉS
Forced Mobility, Marginal Positions and Access to Basic Rights. Romanian Roma Migrants and Local Politics in Barcelona Metropolitan Area

This text intends to provide an introduction to some of the main characteristics of the Romanian Roma population in the Metropolitan Area of Barcelona, their migration processes and actual situation. We try to summarize some of the factors that affect all those subjects and link them with this population's general situation in the Spanish state. Among them, we have privileged those factors that have to do with forced mobility and access to basic rights (socioeconomic situation, local politics and legal framework, housing, and so on) but trying also to give some relevance (mostly in their economic strategies) to marginal positions of a significant part this population. It is usual to consider that the mobility strategies of the Roma population are one of their defining characteristics, in front of the explicit stabilization dynamics of other migrant groups. However, these strategies of mobility are not usually seen like appropriate and adapted solutions for the economic and cultural survival (economic and cultural) next to the majority. The migration itself, and the mobility between Spanish cities and towards other countries, constitute good examples of how the mobility can be an appropriate strategy for searching new economic opportunities in a changing context.

Margaret H. BEISSINGER
**Shifting Identities in Post-communist Romania:
Pentecostal Conversion among Traditional
Romani Musicians**

This essay, based on fieldwork in 2006 in southern Romania, explores a trend among some Romani professional traditional musicians to adopt Pentecostalism, a transformation that radically alters their lives. As Romani

musicians embrace their new religious faith, they likewise reject their older secular profession—music-making. I examine why Romani musicians are converting to Pentecostalism in the post-communist period, how they are adapting to a reshuffling of their priorities, and how they are managing to support their families without their former income. My findings indicate that most musicians convert in order to renounce their formerly sinful ways, especially associated with performing music; post-conversion adaptation is difficult but smoothest when they assume public positions of influence (e.g., as pastors); and making ends meet for their families is very problematic. The Pentecostal transnational religious movement is an important factor in the shifting of ethnic, occupational, religious and social identities in post-communist Romania.

Cătălina TESĂR

‘Good Gypsies’ in Romania, ‘de-ethnicised’ beggars abroad. Politics of representations and politics of work among so called ‘traditional’ Romanian Roma

In the Romanian public discourse the traditional Gypsy clothing and old professions are considered as signs of a moral attitude attributed to the Other, traditional Gypsy. On one hand, in the group the clothing evokes different types of interpersonal relations; on the other hand the profession is seen as an ordinary income generating activity. Both have an important role in the construction of the moral identity of a person who tries to be honest and to avoid shame. However, during migration, the Roma renounce to wear these traditional clothes, changing it with used black ones which they think that fit more with beggars. This article tries to explore the apparent contradiction between the moral and social behaviour of the Roma at home and abroad, arguing that both underlines the same conception of the individual, namely that one which is strongly rooted in the efforts to gain social respect in different cultural spaces.

SZABÓ Á. Töhötöm

From Local to External Resources: Ethnicity and Economic Strategies in a Transylvanian Village

The aim of this paper is to capture some aspects of a local community's economy in the context of ethnicity and social position arguing that one can understand these strategies analyzing the environmental (both natural and

social) resources and also the processes of the last years. As a result of these processes – demographic changes, changed relation to the natural environment, the decline of agrarian activities, shifting positions in formal and informal work – some major changes occurred in economic strategies, consequently the border between the former different spheres started to fade and meantime to shift. I argue that in the case of this community the new economic spheres are organized in central and peripheral economic activities and strategies that no longer can be seen ethnically limited.

PETI Lehel

Cultural Differences of Cohabitation of Roma and Hungarian in a locality on Târnava Mică Valley

The paper analyzes symbolical attitudes, gestures of separation, and mental structures of the Hungarians against Roma in a Hungarian village from Transylvania (Romania). The questions which we will raise refer to the interpretation of the practices of Roma to integrate into the local Hungarian community and the way these practices were interpreted by the Hungarian themselves. The author presents some communal practices where the most important aspects of mental and symbolic systems between two ethnic groups manifest and reproduce.

KINDA István

Social Mobility and the Strengths of Economy in the lives of Brick-making Gypsies

This study proposes a description of brick-making, a profession considered as being traditional and specific from ethnic point of view. The focus of this social study on brick-making is laid on the fact that the studied Roma community from Boroşneiu Mare can be separated in three different groups. These groups are different from the point of view of their life strategies used in order to improve their economic situation. Some of the groups remained poor, others became rich. We can say that social roles were already established, but these have an effect on future strategies. We try to answer some questions: what are the Roma from Boroşneiu Mare doing for their living? How can they use positively the chances offered by migration and brick-making? What is the role of invisible economy in the structure of their incomes? What is the position of their economic activities in the hierarchy of moral and legal values?

Lista autorilor

Margaret H. BEISSINGER, profesor la Departamentul de limbi slavice și literatură la Universitatea din Princeton. A publicat volumul: *The Art of the Lăutar: The Epic Tradition of Romania*. Garland Publishing, New York, 1991.

Óscar LÓPEZ-CATALÁN, doctorand în antropologie socială la Universitatea Autonomă din Barcelona, face parte din grupul de cercetare GRIM–GRAFO, Departamentul de Antropologie Socială și Culturală, Universitatea Autonomă din Barcelona.

George DAMIAN, a absolvit Facultatea de Arhivistică din București, masterul de Istoria Relațiilor Internaționale al Facultății de Istorie, Universitatea București, studii post-universitare de journalism la Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării, Universitatea București. A lucrat ca ziarist pentru *Deutsche Welle*, ziarul *ZIUA* și în prezente este senior editor la portalul de știri www.ziuaveche.ro.

DURST Judit, cercetător onorific la Departamentul de Antropologie, University College London și cercetător post-doctoral la Universitatea Corvinus din Budapesta.

FOSZTÓ László, doctor în etnologie, antropologie socială la Institutul Max Planck pentru Antropologie Socială, cercetător la Institutul pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale.

KINDA István, doctor în etnografie și antropologie culturală, Universitatea din Debrecen, cercetător și președintele consiliului științific la Muzeul Național Secuiesc, Sfântu Gheorghe.

LADÁNYI János, doctor în sociologie și profesor al Universității Corvinus din Budapesta, Ungaria din anul 1975. Temele majore de cercetare sunt stratificare socială, politici sociale, sociologia urbană și regională, sociologia educației, sărăcie și etnicitate.

Petre MATEI, doctorand al Facultății de Istorie, Universitatea București, cu o teză coordonată de Lucian Boia, având ca titlu „Țigani în spațiul românesc în prima jumătate a secolului XX. Identitate și alteritate”. În prezent, lucrează la un proiect despre rolul jucat de poliție în deportarea țiganilor în Transnistria.

Florin MOISA, doctorand la Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca și președinte executiv al Centrului de Resurse pentru Comunitățile de Romi, Cluj-Napoca, România.

PETI Lehel, doctor în etnologie Catedra de Etnologie și Antropologie Maghiară, Facultatea de Litere, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj și cercetător la Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale.

Cristina RAȚ, doctor în sociologie, lector la Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca.

Meritxell SÀEZ-SELLARÉS, doctorand în antropologie socială la Universitatea Autonomă din Barcelona, face parte din grupul de cercetare GRIM-GRAFO, Departamentul de Antropologie Socială și Culturală, Universitatea Autonomă din Barcelona.

SZABÓ Á. Töhötöm, doctor în etnografie și etnologie, Universitatea din Debrecen, asistent universitar la Catedra de Etnologie și Antropologie Maghiară, Facultatea de Litere, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca.

Cătălina TESĂR, doctorand în antropologie socială la University College London, bursieră Wadsworth International Fellowship - The Wenner Gren Foundation.

TOMA Stefánia, candidat la titlul de doctor în sociologie la Universitatea Corvinus din Budapesta, cercetător la Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale.

Gabriel TROC, conferențiar universitar la Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca.

VINCZE Enikő, profesor de antropologie și studii de gen la Universitatea Babeș-Bolyai cu publicații despre politici identitare, naționalism, feminism, etnicitate și gen, excluziune socială și discriminare multiplă, intersecționalitate, femei rome. Este implicată în activitatea mai multor organizații civice pentru romi din România.

VIRÁG Tünde, doctor în sociologie, cercetător în cadrul Academiei Maghiare de Științe, Centrul de Ceretări Regionale, Budapesta.

Editura ISPMN

FLECK Gábor – SZUHAY Péter (ed.) (2008) *Cu un pas mai aproape. Altfel de imagini despre romi din România.*

Cluj-Napoca: Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale
ISBN 978-973-0-06147-5

HORVÁTH István – TÓDOR Erika Mária (ed.) (2008) *O evaluare a politicilor de producere a bilingvismului. Studii elaborate pe baza prezentărilor din cadrul conferinței de la Miercurea-Ciuc, 12–13 iunie 2008.*

Cluj-Napoca: Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale
– Editura Limes
ISBN 978-973-726-359-9

Petre PETCUȚ (ed.) (2009) *Rromii din România. Documente I*

Cluj-Napoca: Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale – Kriterion

ISBN 978-606-92223-0-0 / ISBN 978-973-26-0958-3

Vol. I

ISBN 978-606-92223-1-7 / ISBN 978-973-26-0960-6

KISS Tamás – FOSZTÓ László – FLECK Gábor (ed.) (2009) *Incluziune și excluziune.*

Studii de caz asupra minorităților de romi din România.

Cluj-Napoca: Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale – Kriterion

ISBN 978-606-92223-2-4 / ISBN 978-973-26-0959-0

KISS Tamás (2009) *Perspectivă administrativă? O analiză comparativă a discursului demografic maghiar din România.*

Cluj-Napoca: Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale – Kriterion

ISBN 978-606-92223-3-1 / ISBN 978-973-26-0970-5

FOSZTÓ László (2009) *Colecție de studii despre romii din România.*

Cluj-Napoca: Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale – Kriterion

ISBN 978-606-92223-4-8 / ISBN 978-973-26-0969-9

JAKAB Albert Zsolt – PETI Lehel (ed.) (2009) *Procese și contexte social-identitare la minoritățile din România.*

Cluj-Napoca: Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale – Kriterion

ISBN 978-606-92223-5-5 / ISBN 978-973-26-0971-2

JAKAB Albert Zsolt – PETI Lehel (ed.) (2009) *Folyamatok és léthelyzetek – kisebbségek Romániában.*

Cluj-Napoca: Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale – Kriterion

ISBN 978-606-92223-6-2 / ISBN 978-973-26-0972-9

OLTI Ágoston – GIDÓ Attila (ed.) (2009) *Minoritatea maghiară în perioada comunistă.*

Cluj-Napoca: Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale – Kriterion

ISBN 978-606-92223-8-6 / ISBN 978-973-26-0973-6

HORVÁTH István – TÓDOR Erika Mária (ed.) (2009) *Nemzetállamok, globalizáció és kétnyelvűség. Nyelvpedagógiai és szociológusztikai tanulmányok.*

Cluj-Napoca: Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale – Kriterion

ISBN 978-606-92223-9-3 / ISBN 978-973-26-0974-3

HORVÁTH István – TÓDOR Erika Mária (ed.) (2010) *Limbă, identitate, multilingvism și politici educaționale.*

Cluj-Napoca: Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale – Kriterion

ISBN 978-606-92223-7-9 / ISBN 978-973-26-1001-1

Stefano BOTTONI (2010) *Transilvania roșie. Comunismul român și problema națională 1944–1965.*

Cluj-Napoca: Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale – Kriterion

ISBN 978-606-92512-0-1 / ISBN 978-973-26-1013-8

KISS Tamás (2010) *Adminisztratív tekintet. Az erdélyi Magyar demográfiai diskurzus összehasonlító elemzéséhez. Az erdélyi Magyar népesség statisztikai konstrukciójáról.*

Cluj-Napoca: Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale – Kriterion
ISBN 978-606-92512-6-3 / ISBN 978-973-26-1018-3

JAKAB Albert Zsolt – PETI Lehel (ed.) (2010) *Minorități în zonele de contact interetnic. Cehii și slovacii în România și Ungaria.*
Cluj-Napoca: Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale – Kriterion
ISBN 978-606-92512-2-5 / ISBN 978-973-26-1011-4

JAKAB Albert Zsolt – PETI Lehel (ed.) (2010) *Kisebbségek interetnikus kontaktzónában. Csehek és szlovákok Romániában és Magyarországon.*
Cluj-Napoca: Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale – Kriterion
ISBN 978-606-92512-1-8 / ISBN 978-973-26-1012-1

KÖNCZEI Csongor (ed.) (2010) *Coregrafia și etnecoreologia maghiară din Transilvania în mileniul trei.*
Cluj-Napoca: Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale – Kriterion
ISBN 978-606-92512-4-9 / ISBN 978-973-26-1017-6

KÖNCZEI Csongor (ed.) (2010) *Az erdélyi magyar táncművészet és táncstudomány az ezredfordulón.*
Cluj-Napoca: Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale – Kriterion
ISBN 978-606-92512-3-2 / ISBN 978-973-26-1016-9

GIDÓ Attila – HORVÁTH István – PÁL Judit (ed.) (2010) *140 de ani de legislație minoritară în Europa Centrală și de Est.*
Cluj-Napoca: Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale – Kriterion
ISBN 978-606-92512-8-7 / ISBN 978-973-26-1020-6

Rogers BRUBAKER - Margit FEISCHMIDT – Jon FOX – Liana GRANCEA (2010) *Politică naționalistă și etnicitate cotidiană într-un oraș transilvănean*
Cluj-Napoca: Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale – Kriterion
ISBN 978-606-92512-5-6 / ISBN 978-973-26-1015-2